

Els festivals de clàssica només programen un 14% de solistes i directores femenines

La revista 440CLÀSSICA&JAZZ ha analitzat les programacions d'una dotzena de festivals catalans de clàssica per conèixer les dades de gènere, emergència, llengua i composició | La representació femenina en els cartells de clàssica representa menys de la meitat que als festivals de música popular que arriba al 32% | Els principals festivals van programar una tercera part d'intèrprets i formacions joves el 2019 | La dada més positiva de l'estudi és que la meitat dels artistes programats són catalans

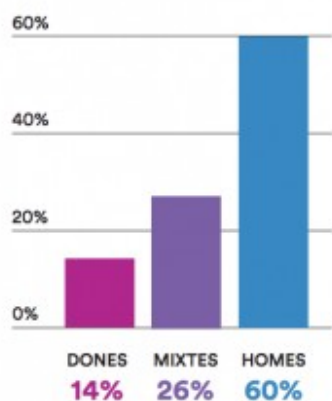

Quartet Casals | We Studio - Arxiu Schubertiada

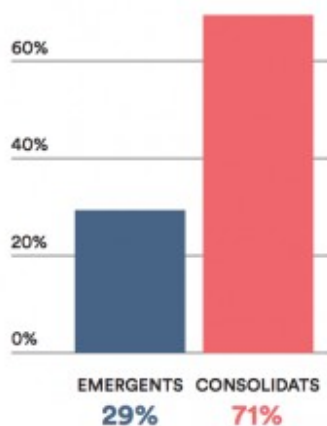
La revista *440Clàssica&Jazz* ha realitzat per primera vegada una mirada global a la programació de dotze principals festivals a Catalunya per analitzar formacions i repertoris de clàssica de les edicions del 2019.

Després de quatre anys analitzant els cartells dels festivals generalistes a l'*Anuari de la Música*, editat pel Grup Enderrock, la revista *440Clàssica&Jazz* (núm.60) ha analitzat les programacions d'una dotzena de festivals catalans de clàssica del 2019 per reflexionar en clau de gènere, emergència, llengua i composició. Com a conclusió s'imposa que les direccions artístiques haurien de ser més inclusives en intèrprets femenines i emergents, mentre que la presència catalana està equiparada, tot i que els repertoris són clarament deficitaris en tots els aspectes. La música clàssica no pot quedar enrere a l'hora d'encarar els nous reptes i repensar models.

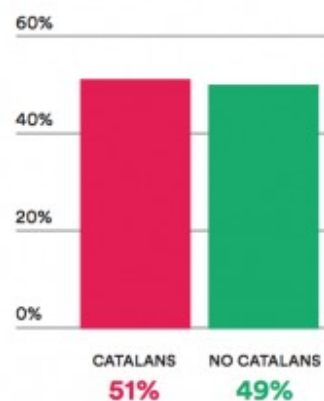
Intèrprets femenines i formacions mixtes

Intèrprets emergents i consolidats

Intèrprets catalans i forans

FONT: Elaboració pròpia

Tot i que als festivals de músiques populars el darrer any 2019 s'havia doblat la presència d'artistes solistes femenines, i ja representava un 32% dels cartells, en l'àmbit de la clàssica les intèrprets només són la meitat amb un 14%, una dada que retrocedeix respecte a la situació que hi havia quatre anys enrere en els certàmens generalistes. La suma de solistes i formacions mixtes indica que el 40% de les programacions té caràcter femení, un resultat més pròxim al 44% del pop-rock, però en tots els casos encara lluny de la paritat que seria desitjable.

Pel que fa als artistes emergents, el 2019 als principals festivals catalans de clàssica es va programar una mitjana del 29% d'intèrprets i formacions joves (per sota de 35 anys o formacions de menys de 5 anys), un percentatge també molt per sota dels cartells dels certàmens generalistes que el 2019 van recuperar fins a 4 punts i es va situar en el 38%. Per tant, 7 de cada 10 intèrprets de clàssica programats als festivals són artistes consolidats, un criteri artístic que impedeix clarament la visibilització i rodatge de les noves generacions sorgides de les escoles de música. La dada més positiva que aporta l'estudi realitzat per la revista és que la meitat dels intèrprets programats són catalans (51%), una xifra molt superior als festivals de caire generalista, en què aquesta presència només arriba a una tercera part de les programacions catalanes.

Amb claus semblants s'ha analitzat també el repertori en clau de gènere, emergència i llengua. Pel que fa a gènere, hi ha un 5% de dones compositores (24 d'un total de 523 autors), 187 obres dels segles XX i XXI (36% dels concerts programats) i s'ha assolit un 20% d'obres de compositors catalans, tot i un migrat 14% de presència de música clàssica interpretada en català.

Quantitat i qualitat femenina

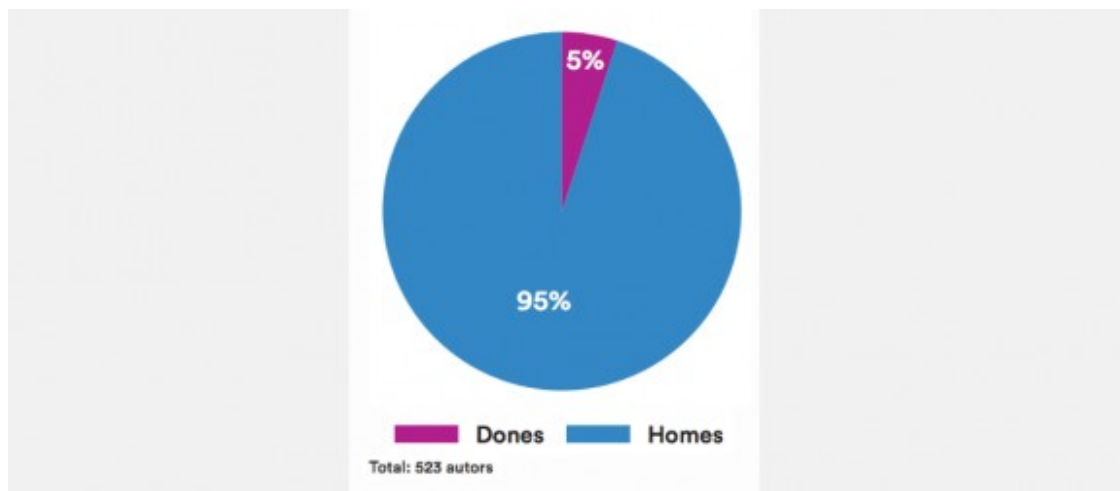
Els últims anys els principals festivals de música moderna han pres consciència de la importància de tenir a les programacions un equilibri paritari de propostes per no oblidar la meitat de la població i arribar al màxim d'igualtat possible, per justícia tant social com poètica. Les dades de l'*Anuari de la Música 2020* reafirmen un ascens que s'ha doblat en quatre anys, i que el 2019

va assolir a la dada rècord del 44% de dones i grups mixtos als escenaris dels festivals i un optimista 32% de propostes liderades per fèmines, sobretot al Primavera Sound, el Cap Roig i l'Acústica de Figueres. En el cas de la clàssica, la xifra se situa per darrere amb un 40% de dones i grups mixtos, però amb una gran desigualtat quan es tracta d'intèrprets solistes o directores, que només representen el 14% dels artistes als festivals. Cal destacar el Festival de S'Agaró (58%), Bachcelona (31%) i Life Victoria (27%).

La particularitat de la clàssica fa que les dones sobresurtin en el cant, que els duets i quartets cada vegada siguin més paritaris i que les orquestres sumin cada cop més membres femenines. L'anàlisi corrobora que hi ha festivals que suspenen a l'hora de programar dones als cartells, com demostra el 2% d'artistes que ha programat el Festival Castell de Peralada, el 7% del Festival Pau Casals del Vendrell o el 10% del Nits de Clàssica de Girona 2019, tot i que en aquests dos últims casos queda compensada la presència de dones en les formacions mixtes, que representen el 57% i el 46% respectivament. Per contra, en el cas del certamen empordanès es constata un inaudit 96% d'homes en la programació.

Dones de cànon

Pel que fa al repertori, la diferència encara és major, ja que només el 5% dels programes dels festivals catalans és de compositores. I és que només s'ha programat un 5% de dones compositores (24 d'un total de 523 autors) en la dotzena de les principals programacions de festivals del 2019: noms com **Barbara Strozzi** (1619-1677) en el 400 aniversari, **Clara Schumann** (1819-1896) en el 200 aniversari, i altres com **Fanny Mendelssohn**, **Alma Mahler** o de més nostrades com la premiada **Raquel García-Tomás**.

El Festival de Música Antiga dels Pirineus va programar **Barbara Strozzi**, geni del barroc amb la formació **Ars Atlantica** per commemorar els 400 anys del naixement de la compositora italiana. I tal com recordava el director artístic del Life Victoria Barcelona, Marc Busquets, al preàmbul d'aquest festival barceloní: 'Clara Josephine Wieck, Fanny Cecilie Hensel i Alma Margaretha Maria Schindler són noms que no ens diuen gaire per si mateixos si no es vinculen a un nom masculí, esdevenint **Clara Schumann**, **Fanny Mendelssohn** o **Alma Mahler**, evidència del lloc injust en què s'ha relegat la dona històricament en el camp compositiu'. El certamen que recorda amb el seu nom la figura de **Victòria dels Àngels** va dedicar la programació del 2019 al paper de la

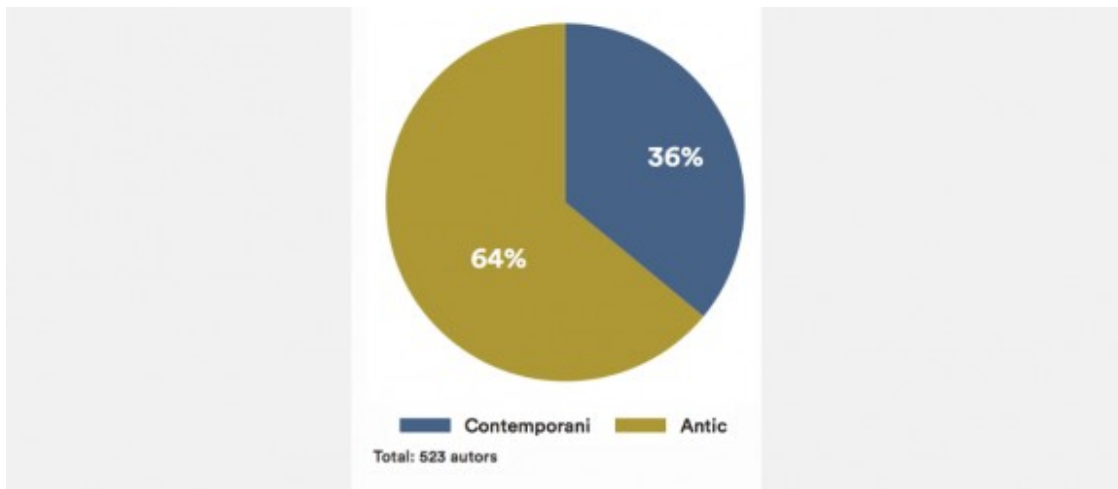
dona en el món del lied, donant-li per primer cop una línia temàtica global. L'aposta va coincidir amb la celebració del 200 aniversari de **Clara Schumann** (Leipzig, 1819 - Frankfurt del Main, 1896), alhora que reivindicava el paper de les compositores amb peces d'altres creadores com ara **Amy Beach**, **Lili Boulanger**, **Louise Reichardt** o **Alma Mahler**, entre altres, a la majoria de recitals.

Un altre espai procliu a tenir en compte les noves compositores són les residències musicals, que l'any passat van portar al cicle de la Pedrera de Barcelona obres de la violinista i compositora **Sara Cubarsi** (Barcelona, 1991) i també de **Raquel Garcia-Tomás** (Barcelona, 1984), aquesta darrera reconeguda amb el Premio Nacional de Música 2020 en la categoria de composició, atorgat pel Ministeri de Cultura a través de l'Institut de les Arts Escèniques i de la Música, i dotat amb 30.000 euros. En una entrevista publicada a la revista *440Clàssica&Jazz* núm. 54, **Garcia-Tomás** detallava la seva aproximació diferenciada a l'òpera actual: 'Soc una espectadora del segle XXI, i per tant estic més influïda pel cinema que per l'òpera, per posar un exemple. Per això, quan treballava en la darrera òpera, *Je suis narcissiste* (Premi Alicia en la categoria interdisciplina), amb la directora teatral Marta Pazos parlava de referents poc habituals, com les sèries de dibuixos animats?. **Raquel Garcia-Tomás** va ser resident a la Pedrera al costat de **Miquel Ramos**, **Albert Cano** i **Víctor Jiménez**.

Festivals inclusius

Si analitzem les xifres dels dotze festivals de música clàssica a Catalunya veurem que d'un total de 1.241 artistes programats, només una tercera part (29%) són artistes emergents. Entre els certàmens que aposten per nous artistes cal destacar el cartell del Bachcelona, amb un 77% d'emergents el 2019, les Residències Musicals de la Pedrera (67%) i les Nits de Clàssica de Girona (65%). A l'altre cantó de la balança se situarien els festivals menys avesats a programar artistes emergents, que el 2019 van ser el Festival de Música Antiga dels Pirineus, amb sols un 10% de 160 artistes programats, el Festival de Torroella de Montgrí (un 10% dels 201 artistes programats) i el Festival de Música de Cadaqués (un 11% dels 9 artistes de música clàssica programats).

La política dels directors artístics és molt variable. A més, hi ha certàmens paral·lels dedicats a joves artistes, com el Festival de Torroella que inclou el Fringe Talent, que va programar la formació emergent **Psaiko Quartet**. El talent emergent va sovint vinculat a l'etapa de formació dels estudiants a escoles superiors, però també hi ha músics joves ja consolidats com és el cas del pianista menorquí **Marco Mezquida** (1987) o el compositor reusenc **Joan Magrané** (1988). En el cas de les sopranos i mezzosopranos el recorregut sol ser més lent fins a arribar al reconeixement, com el que avala noms destacats com les cantants **Núria Rial** (1975) i **Anna Al·làs** (1980), que va interpretar al festival de Peralada 2019 l'obra *Diàlegs de Tirant i Carmesina*, de **Magrané**, en els papers de Viuda reposada i Plaerdemavida.

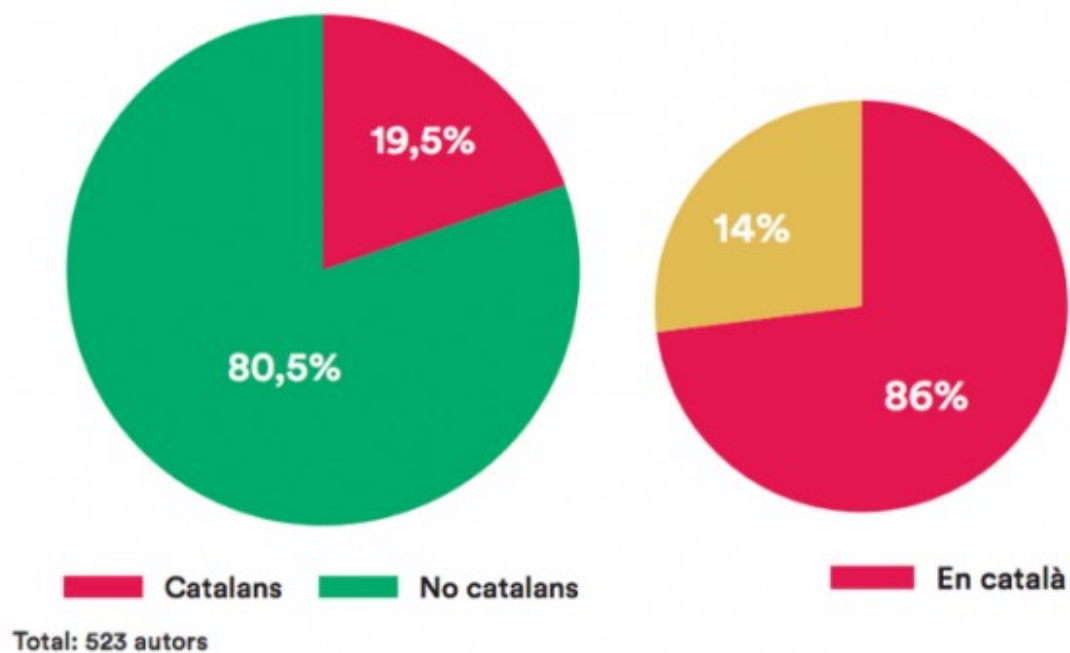
A més, en quant a repertori, l'estudi de *440Clàssica* ha constatat un total de 187 obres dels segles XX i XXI, una xifra que representa només un 36% dels concerts programats. Resoldre aquest desequilibri implicaria també una millora de l'ecosistema dels músics actuals, sobretot dels compositors, però també de musicòlegs i intèrprets que fan recerca al voltant d'obres contemporànies.

Un repte clàssic: la llengua

En un món globalitzat la defensa de la llengua pròpia és tan complicada com urgent. El català com a llengua de les composicions tan sols s'ha observat en un simbòlic 14% del total d'obres de compositors catalans, que només van representar una cinquena part dels repertoris dels principals festivals catalans (102 obres d'un total de 523 autors).

De les poques intervencions en català cal posar en valor la programació als certàmens de Torroella de Montgrí i Femap de l'obra de **Joan Magrané** 'Si en lo mal temps la serena be canta' (relectura d'obres del passat per a acordió i veu contratenor), i també la música del Renaixement català, que van interpretar el Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana i **La Caravaggia** (fundada el 2005 per la mezzosoprano lleidatana **Marta Infante**), al voltant de l'obra de **Pere Alberch Vila**, **Joan Brudieu**, **Lluís del Milà**, **Mateu Fletxa** 'El Vell' i **Mateu Fletxa** 'El Jove'.

Tan sols un 20% de les obres interpretades als festivals són de compositors catalans (102 obres d'un total de 523 autors), i d'aquest repertori nacional un migrat 14% és en català (75). La recuperació i revalorització de partitures d'artistes catalans hauria de ser prioritària per a una aposta efectiva d'un talent que sovint pateix trajectòries precaritzades.

Pots llegir l'article complet al número 60 de la revista (<https://www.iquiosc.cat/440-classica/numero/60>) 440 Clàssica&Jazz (<https://www.iquiosc.cat/440-classica/numero/60>) .